

Маҳкумлар билан тарбиявий-профилактик ишларни олиб боришда секторлар тизимининг самарадорлигини ошириш Бўйича

Muxtarov Nodirbek
Sherali o'g'li

O'zbekiston Respublikasi IIV huzuridagi 1 mintaqaviy hudud 14 son Jazoni ijro etish koloniyasi Tezkor-qidiruv bo'limi tezkor vakili kapitan

Миллий қонунчилигимизни халқаро стандартларга мувофиқлаштиришга оид кенг кўламли ишлар олиб борилмоқда. Жаҳонда жиноят-ижроия қонунчилиги нормаларини такомиллаштириш ва уларни ижро этиш механизмларини ишлаб чиқиш, ушбу нормалар доирасини кенгайтириш билан боғлиқ масалаларни тадқиқ этишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Ҳозирда бутун дунёда биринчи навбатда инсон ҳуқуқларига берилаётган эътибор замон талаби сифатида қаралмоқда. Мамлакатда жазогни ижро этиш тизимини такомиллаштириш маҳкумларни ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини таъминлаш, қайта жиноят содир этилишининг олдини олиш мақсадида уларни ахлоқан тузатиш бўйича тарбиявий ишларнинг самарадорлигини ошириш юзасидан комплекс чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Шу билан бирга, жазони ижро жйтиш амалиётини ўрганиш натижалари маҳкумларнинг ҳуқуқларига риоя этиш, келгусида жамиятга ижтимоий мослаштириш учун ахлоқан тарбиялаш ва меҳнатга ўргатишнинг шаффоф ва янада самарали ҳуқуқий механизмларини жорий этиш зарурлигидан далолат бермоқда¹.

Айниқса улар орасида давлат раҳбаримиз раислигида ўтказилаётган мажлислар ва йиғилишлардаги берилаётган топшириқлар ҳамда вазифалар унинг яққол мисоли десак адашмаган бўламиз. Президентимиз Шавкат Мирзиёев ихчам ва самарали давлат бошқарув тизимига ўтиш кераклигини айтди² Ушбу жараёнда аҳолимизнинг фаоллигини ошириш, иш сифатини яхшилаш ва вақтдан ютиш учун замонавий технологияларни жорий этиш ҳамда соҳага янги-янги йўналишларни қўшиш назарда тутилган. Юртбошимиз барча маъсул раҳбарлар ва фуқароларга ўзаро келишиб яъни ҳамкорлик йўли билан иш юритиш, мақсадга эришиш учун бирдамликда иш олиб боришни лозимлигин

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 2 апрелидаги “Ички ишлар органларининг жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасидаги фаолиятини янада такомиллаштириш бўйича қўшимча ишқилий чора-тадбирлар тўғрисида” ги ПҚ-5050-сон қарори.<http://www.lex.uz>.(Электрон манбага мурожаат қилинган сана 28.05.2023)

² Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлис ва Ўзбекистон халқига Мурожаатномаси. 20.12.2022 й//(электрон манбага мурожаат этилган сана 29.11.2023 й)

этироф этган. Хозирги кундаги ислохотлар фақатгина фуқаролар учун эмас балки, суд ҳукми жазо муддатини ўтаётган маҳкумларга ҳам таалуқли ҳисобланади. Бунинг яққол мисоли маҳкумларни ҳуқуқлари кенгайтирилмоқда, инсонпарварлик актлари кўп қўлланилмоқда, агарда маҳкумни оиласида қандайдир муаммоси пайдо бўладиган бўлса, унинг оиласига кўмаклашиш ва ёрдамлашиш ишлари олиб борилмоқда. Жазони ижро этиш муассасаларида тарбиявий-профилактик ишлар шакллантирилиб, маънавий, меҳнат, ҳуқуқий, эстетик ва жисмоний тарбия йўналишларида амалга оширилмоқда. Жазони ижро этиш муассасалари ходимларини иш жараёни сифатини назорат қилиб бориш учун рейтинг тизими жорий этилди. Мустақилликдан сўнг юртимизда жинойт ижроия қонунчилигини такомиллаштиришга доир бир нечта норматив ҳуқуқий-ҳужжатлар қабул қилинди. Хозирги кунда жинойтчиликка қарши кураш ва уларни олдини олиш давлат сиёсатининг енг устувор йўналишларидан бири ҳисобланиб, унинг ҳуқуқий базасини мустаҳкамлаш ва таъминлаш эса асосий вазифадир.

Хозирги кунда жазони ижро этиш муассасаларида маҳкумлар билан тарбиявий-профилактик ишларни олиб боришда секторлар тизимини, рўини ва самарадрлигини ошириш зарурдир. Маҳкум муассасага келгандан сўнг қисқа вақтда мослашиб кетиши учун тизимга янгича тартиб ва қоидалар киритиш лозим.

Амалга оширилаётган ислохотлар негизини инсонпарварлик, фуқароларнинг ҳаёти, эркинлиги ҳамда кадр-қимматининг устуворлиги каби умуминсоний принциплар ташкил этади.

Ривожланган давлатлар тажрибасини ўрганадиган бўлсак, улар бирор соҳада ўзгариш ёки янгиланиш қилишмоқчи бўлишса, албатта, олимлар, мутахассислар ҳамла экспертлар фикрини ўрганиб чиқишади. Америка, россия, Франция, Германия, Буюк Британия ва бошқа давлатлар тажрибасини кўриб чиқадиган бўлсак, 1- навбатда илмий жихатдан чуқур таҳлил қилишади ва қанча миқдорда маблағ кетиши кераклигини аниқлаб олишади. Агар Жазони ижро этиш соҳасига доир ҳужжатлар мутахассис ва экспертлар томонидан яхшилаб таҳлил қилиниб, сўнг қабул қилинса, яқин келажакда тизимдаги ўзгаришлар яхши томонга ўзгаради.

Жазони ижро этиш муассасаларининг ҳудудларни маъмурият вакилларининг вазифа ва функцияларига мослаштирилган ҳолда тақсимлаш ишларни янгилаш;

Бироқ, ҳозирги пайтда Жазони ижро этиш тизимида бир қатор муаммо ва камчиликлар ҳамон ўз ечимини топмай келмоқда, буларга қуйидагилар мисол бўла олади:

Колонияда Меҳнат тақсимотини тўғри йўлга қўйилмаган, тарбиявий ишлар тўғри ташкиллаштирилмаган, ходим-кадрларни етишмаслиги секторларга бириктирилган бўлимлар ўртасида ҳамкорлик етарли даражада эмас ва хат ҳужжатлар яъни қоғозбозликни кўпайиб кетиши ҳолатлари ҳозирда жуда ҳам кўзга ташланиб турибди. Президентимиз Шавкат Мирзиёев томонидан қабул

қилинаётган норматив-ҳужжатларга эътибор берсак, бевосита жазони ижро этиш тизимини такомиллаштиришга таалуқлидир. Тизимни ривожлантириш учун дастлабки қадам 2021 йил 2-апрел куни қабул қилинган “Ички ишлар органларининг жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасидаги фаолиятини янада такомиллаштириш бўйича қўшимча ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарорнинг қабул қилиниши ва маҳкумларининг ҳуқуқ, эркинликларини ва қонуний манфаатларини янада химоя қилишини таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 15 февралдаги ЎРҚ–817-сон “Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига маҳкумларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ишончли химоя қилишга қаратилган ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги, шунингдек, Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 23 мартдаги “Ўзбекистон Республикасининг Жиноят ҳамда Жиноят-ижроия кодексларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги 825-сонли қонунинг олий вакиллик органи томонидан қабул қилинишидир. Енг асосий вазифа эса, илгари қабул қилинган норматив-ҳужжатларни, бугунги кундаги ҳужжатларга мослаштириб чиқиш. Жазони ижро этиш тизимидаги камчиликларни бартараф этиш юзасидан қуйидаги таклифлар киритилса, маҳкумлар билан олиб бориладиган тарбиявий-профилактик ишлар самарадорлиги янада ортигши мумкин.

Қуйидаги таклифларни киритиш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблайман:

1. Жазони ижро этиш муассасаларидаги секторларнинг ҳудудларини қайтадан тақсимлаш;

2. Секторлар фаолиятини мувофиқлаштириш учун кенгаш тузиш, масалан сектор ёки васийлик кенгаши деб номлаш;

3. Секторлар миқёсида маҳкумларни хатти-ҳаракатини назорат қилиш ва улардаги ўзгаришларни таҳлил қилиб бориш бўйича рейтинг тизimini жорий қилиш керак.

Тизимдаги аниқланган камчиликлар ҳамда уларни бартараф этишга доир олиб борилаётган ислоҳотларни ижросини таъминлаш мақсадида жазони ижро этиш муассасаларида қуйидаги ишлар амалга оширилиши вазифа этиб белгиланди:

Жазони ижро этиш муассасаларида тарбиявий хизмат бўлимининг бошқа бўлимлар билан ҳамкорлигини такомиллаштириш;

Қабул қилинаётган норматив-ҳужжатларнинг ижросини таъминлаш ҳамда камчиликларни бартараф этиш;

Маҳкумларни хатти-ҳаракатларини назорат қилиш бўйича амалий техник дастурлар ишлаб чиқиш;

Жазони ижро этиш муассасаларидаги фаолиятни янгича фаолиятга мослаштириш бўйича таклиф ва тавсиялар тайёрлаш;

Жазони ижро этиш муассасалари фаолиятида секторлар кесимидаги ички ҳамкорликни йўлга қўйиш орқали мақсадга эришиш мумкин